

INITIERE IN ARTA ACTORULUI (IX)

Arta actorului nu poate fi decît performanță, momentul de afirmare a unui potențial necunoscut pînă atunci. Nici simpla prezență, nici debitarea unui text pe scenă nu sînt neapărat actorie. Scena nu face pe nimeni artist. Nu scena ridică la rang de act artistic lucrurile care se petrec în perimetrul ei. Dimpotrivă, un act artistic poate transforma orice loc într-o „scenă”. Statutul unui spațiu se poate schimba în funcție de semnificația evenimentelor pe care le găzduiește. Pe toate scenele se lucrează, de dimineață pînă seara și nu rareori și noaptea pînă în zori. Se montează decoruri, instalații, se vopsește etc. și nimic nu e altfel decît pe orice șantier. De-abia prezența actorilor, cu munca lor specifică, transformă fostul atelier de mecanică, lăcătușerie, tâmplărie, pictură într-un spațiu al „sacralității laice”. Actorul adevărat transformă, prin forța talentului și a măiestriei lui, orice act pe care-l întreprinde într-un „eveniment” care surprinde, emoționează și convinge. Jocul său este, dincolo de aspectul ludic, un act de cunoaștere și depășire. Văzîndu-l, oamenii se văd pe ei. Urmărindu-i evoluția, crește în ei convingerea că victoriile lui sînt, totodată, și victoriile lor, că limitele pe care le depășește el sînt depășite, în același timp, și de ei. Performanța lui e o reușită virtuală a tuturor oamenilor. Victoriile asupra limitelor la care e constrînsă condiția umană sînt întotdeauna dătătoare de speranță pentru întreaga omenire. A alerga mai iute, a sări mai departe sau mai sus, a descoperi sau a inventa, a înțelege mai bine și a cunoaște mai mult, a pătrunde mai adînc în tainele universului și ale naturii umane sînt, toate, performanțe ce intră în patrimoniul întregii specii, de care întreaga omenire are dreptul să se bucure și să beneficieze. Asaltul necunoscutului e starea normală a actorului. Arta actorului

este, sau ar trebui să fie, o permanentă provocare, o continuă agresiune asupra limitelor, iar credința în capacitatea de a le depăși este, cred, explicația neastîmpărului, a efervescenței temperamentelor creatoare ale actorilor innăscuți.

Unii autori stabilesc analogii între jocul actorului și sport. Ca și lupta cu secunde și cu centimetrii, actoria presupune, pe lîngă aptitudini, tehnică din ce în ce mai adecvată, exercițiu metodic, o disciplină riguroasă, presupune dobîndirea unei condiții psihice, presupune credință încăpătinată în capacitatea de a te depăși, de a infringe limite fizice și psihice. „Actoria e un sport. (...) Jocul este energie. La teatru oamenii plătesc să vadă energie”, afirmă Clive Swift în „The Job of Acting” (Harrap, London, 1976, 1977, 1979 — p. 5).

Însă acțiunile care nu sînt decît o repetare de gesturi stereotipe, imitații, acte de rutină, tot ce e comun, banal, nu intră în sfera artei, chiar dacă se produc într-un spațiu destinat actului artistic sau se desfășoară conform unor procedee preluate de la o disciplină artistică. Formele degradate ale artei actorului proliferază ușor, în special în climatul adesea prea liniștit al teatrului tradițional. Toate școlile importante de teatru s-au născut din reacții contra poncifelor, a tradițiilor ossificate, a exhibițiilor, a falsei arte. Iluzionismul, aparența teatrală își asigură climatul cel mai favorabil prin înăbușirea emulației, prin refuzul sau boicotarea inițiativelor, prin dezinteresul față de ceea ce gîndesc sau fac alți creatori, prin autoluminire și comoditate și, uneori, prin izolarea și anihilarea spiritelor neliniștite, dispuse la efort și sacrificii, care ar putea deveni prea evidente obiecte de comparație, argumente zdrobitoare împotriva diverselor forme de marasm artistic.

(continuare la pag. 88)

rile tradiției", Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973, p. 139—146 ; Prefață la volumul „Viața unei femei”, ed. cit., 1976 ; Prefață la volumul „Opinia publică”, ed. cit., BPT, 1971 :

„Aurel Baranga este autorul care și-a depășit momentul prin atenuarea declarativismului patetic, prin motivări psihologice nuanțate, lipsite de distorsiuni și sublinieri didactice, printr-o doză de umor binevenită, într-o perioadă de gravitate mohorâtă și, în fine, printr-o abilitate îndeminatecă și subtilă alcătuire de planuri. (...) Într-un climat ani de zile neprielnice afirmării satirei, semnificația comediei lui A. B. în istoria teatrului românesc postbelic depășește valoarea intrinsecă a fiecărei piese în parte. Căci autorul «Sicilianeii» a creat ceea ce putem numi «obișnuința comicalului», a redemonstrat viabilitatea unui gen și ne-a învățat din nou să privim cu demnitate cusururile”.

Săceanu Amza : „Fața văzută și nevăzută a teatrului” (interviu cu A. B.), București, Editura Eminescu, colecția „Masca”, 1974, p. 191—198 ; Silvestru Valentin, „Personajul în teatru”, București, Editura Meridiane, 1966 ; „Caligrafii pe cortină”, București, Editura Eminescu, colecția „Masca”, 1974, p. 68—69, 89—93 ; „Clio, și Melpomena”, București, Editura Eminescu, colecția „Masca”, 1977 ; „Prezența teatrului”, București, Editura Meridiane, 1968, p. 168—182 ; Săraru Dinu, „Teatru românesc și interpreți contemporani”, București, EPL, 1966, p. 5—11 ; „Al treilea gong”, București, Editura Emi-

nescu, colecția „Masca”, 1973, p. 83—92 : „Opera lui Baranga reprezintă, după opinia mea, unul din cele mai fericite cazuri de descendență caragialiană în satira românească”.

Șelmaru Tr. : „Teatru politic, politică teatrală”. București, Editura politică, 1973 ; „Premiera de aseară”, București, Editura Eminescu, colecția „Masca”, 1975, p. 110—113 ; „Acte și atracțe”, București, Editura Eminescu, colecția „Masca”, 1978, p. 94 ; „Scena și oamenii ei”, București, Editura Eminescu, colecția „Masca”, 1980, p. 13—16 ; Vianu Tudor : „Permanențes de la littérature roumaine”, București, 1960 ; Voiculescu Marin și Angelescu Mircea : „Medici-scriitori... scriitori-medici”. București, Editura medicală, 1964.

Antologii :

Dramaturgia română contemporană, vol. II, București, Editura Minerva, BPT, 1964. Studiu introductiv și note de V. Râpeanu.

Dramaturgia română contemporană, vol. I, București, Editura Tineretului, colecția „Lyceum”, 1967. Prefață și note de Valeriu Râpeanu.

Trei dramaturgi contemporani, București, Editura Albatros, colecția „Lyceum”, 1967. Studiu introductiv și note de Valeriu Râpeanu.

O antologie a dramaturgiei românești, 1944—1977. București, Editura Eminescu, 1978. Antologie, studiu introductiv și aparat critic de Valeriu Râpeanu.

(continuare de la p. 76)

Performanța este o excepție, o ieșire din comun, o depășire a unor reguli. Ea presupune însă ca acestea să fie foarte bine stăpinite în prealabil. Pentru a deveni performanță, arta actorului trebuie să fi asimilat anumite reguli și să accepte legile *probabilului* și ale *posibilului*. În toate artele există reguli, dar abia depășirea lor face posibilă creația. Arta actorului, pornind de la *real*, trebuie să se sprijine, cu toată credința, pe *posibil*. Actorul este omul „cu mai multe posibilități”. Activitatea sa, de explorator al naturii umane, îl proiectează întotdeauna în situații de excepție, obligându-l la soluții

originale. Munca pe care o face el e dictată de împrejurările unice pe care le experimentează „la cald”, cu propria sa ființă. El nu explorează numai *realul*, ci în mod special *posibilul*. Pe acest teritoriu, excepția apare la tot pasul. Acestui tip de probleme nu i se pot aplica soluții „de sertar”. *Necesitatea* o dictează situațiile care survin în evoluția scenică ; ea nu poate fi impusă aprioric. În acest caz, legea derivă din logica *posibilului*, și *necesitatea* se împlinește prin disponibilitatea actorului creator de a depăși regula. De aceea, aserțiunea că arta actorului este o *muncă de excepție* nu trebuie considerată o exagerare, menită să fleteze vanitatea, și nici drept o convențională revelație.